

PEDAGOGICAL SCIENCES

УДК [331.5:004]:[331.582+331.548](477)

Єршов М.-О.

аспірант Житомирського державного університету імені І.Я. Франка

[DOI: 10.24412/2520-6990-2021-22109-17-18](https://doi.org/10.24412/2520-6990-2021-22109-17-18)

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ІТ-РИНКУ УКРАЇНИ

Yershov M.O.

Pedagogic department PhD student, Zhytomyr Ivan Franko State University

TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF PERSONNEL POTENTIAL OF THE IT MARKET OF UKRAINE

Анотація.

Український ринок праці має гострий дефіцит фахівців для ІТ-галузі і водночас великий відсоток безробітних спеціалістів із вищою освітою. Метою статті є виявлення основних тенденцій ІТ-ринку в Україні та обґрунтування ролі освіти у вирішенні кадрових проблем ІТ-галузі. З'ясовано, що подолати кадровий голод ІТ-галузі можна через покращення системи профорієнтації, удосконалення освітніх програм, організацію перекваліфікації непрофільних фахівців для підвищення рівня їхньої мобільності, автономності та психологічної готовності до життя й діяльності в умовах цифрової економіки.

Abstract.

The Ukrainian labor market has an acute shortage of specialists for the IT industry and, at the same time, a large percentage of unemployed specialists with higher education. The purpose of the article is to identify the main trends of the IT market in Ukraine and substantiate the role of education in solving staffing problems in the IT industry. It has been found that the personnel famine of the IT industry can be overcome by improving the vocational guidance system, improving educational programs, retraining non-core professionals to increase the level of their mobility, autonomy and psychological readiness to live and work in the digital economy.

Ключові слова: ІТ-освіта, ІТ-професії, профорієнтація, перекваліфікація, ІТ-ринок, кадровий потенціал.

Keywords: IT education, IT professions, vocational guidance, retraining, IT market, staff capacity.

У XXI столітті рекордсменами світового й вітчизняного ринків праці впевнено стають ІТ-професії, а сама ІТ-галузь гостро відчуває потребу у фахівцях для різних сфер ІТ-індустрії. Наприклад, у 2021 р. за даними українського Центру економічної стратегії відсоток вакансій в ІТ-галузі перевищує показники поданих резюме на 39%, за даними сайту Djinni – на 34% [6], а за інформацією Асоціації IT Ukraine, на одного працевлаштованого в ІТ-галузі фахівця припадає до 40 вакансій [2]. Водночас, за даними Державної служби зайнятості, у 2021 р. 52% зареєстрованих в Україні безробітних мають вищу освіту [5]. Отже, з одного боку, український ринок праці має серйозний дефіцит ІТ-фахівців, а з іншого, – дуже великий відсоток безробітних із вищою освітою.

Теоретичною основою наших пошуків подолання даного дисбалансу стали праці з проблем становлення цифрового суспільства (Н. Вінер, Д. фон.Нейман, А. Тьюрінг, К. Шеннон), опису тенденцій кадрового забезпечення світової та вітчизняної ІТ-індустрії (М. Портер, Дж. Сакс; Л.Довгань, І.Малик), професійної підготовки ІТ-спеціалістів в Україні (В. Биков, О. Базелюк, О. Єфіменко, А. Кононенко, Л. Петренко, С. Семеріков, О. Спірин, Д. Щедролюсьєв та ін.). Водночас, обґрунтування шляхів подолання кадрового дисбалансу на українському ринку праці залишається перспективним напрямом наукових досліджень.

З огляду на це, наша мета – з'ясувати основні тенденції ІТ-ринку в Україні та обґрунтувати роль освіти у вирішенні кадрових проблем ІТ-галузі. Для досягнення озвученої мети використано метод теоретичного аналізу аналітичних і статистичних джерел (Державна служба зайнятості України, Інститут освітньої аналітики України, Міністерство освіти і науки України, українські сайти пошуку роботи) та наукових публікацій з питань профорієнтації й підготовки фахівців для ІТ-галузі та цифрового суспільства.

Однією з найбільш очевидних причин кадрового дисбалансу на ринку праці в Україні є системне відставання профорієнтаційної роботи від потреб сучасного ринку праці – низький рівень у закладах освіти програмного забезпечення та використання інформаційних технологій, застарілі форми профорієнтаційної роботи [1, с.36-37]. За таких умов учні шкіл часто виявляються нездатними зробити правильний професійний вибір, стають жертвами суспільних стереотипів, вступаючи до престижних університетів і за кілька років поповнюючи когорту дипломованих безробітних.

Важливими причинами диспропорційності українського ринку праці є також застарілі освітні програми в закладах фахової передвищої та вищої освіти, що в більшості своїй не встигають за стрімкими змінами у сфері інформаційних технологій, невисокий рівень цифрової культури педагогів та

недооцінювання значення соціогуманітарного складника професійної підготовки фахівців для ІТ-галузі та компетентних користувачів ІТ-продукції. Попри високі вимоги Національного агентства із забезпечення якості освіти щодо створення умов для розвитку принципів студентоцентризму, академічної мобільності, забезпечення індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти, у багатьох закладах освіти у вирішенні даних завдань побутує формальний підхід, що не сприяє розвитку в молоді готовності навчатися впродовж життя й бути мобільними в умовах сучасного ринку праці. Таким чином, потрібні системні зміни в освітній політиці держави й більша увага до проблем розвитку людського капіталу [3; 4].

Багато сучасних ІТ-професій пов'язані з фізикою, біологією, медициною, психологією, лінгвістикою та іншими галузями наукового знання і тому непрофільні фахівці мають високі шанси успішно реалізувати свій творчий потенціал в ІТ-галузі. Проте більшість із них не володіють достатніми знаннями щодо пропозицій та вимог сучасного ІТ-ринку і не можуть подолати психологічних бар'єрів, пов'язаних із необхідністю зміни професії. При цьому, ІТ-галузь розвивається так масштабно, що для її функціонування потрібно все більше фахівців із знаннями й компетентностями, що виходять за межі суто технічної освіти. Наприклад, у професію бізнес-аналітика фахівець може прийти зі сфери бізнесу і його перевагою будуть знання бізнесу зсередини. Успіху на посаді менеджера проєктів може досягти комунікабельна, енергійна і стресостійка особа з досвідом роботи у професіях, пов'язаних з комунікацією та організацією виробничого процесу. Спеціалісту з інформаційної безпеки важливо мати правову освіту і психологічну підготовку. Веб-дизайнерам потрібно мати художній хист, мистецький смак, відчуття, кольору і простору, уявлення про маркетингові технології. Технічний письменник мусить не лише розбиратися в техніці і технологіях, але й мати філологічну освіту, знати іноземні мови, мати системне критичне мислення.

Міністерство цифрової економіки України у найближчі п'ять років передбачає збільшення частки ІТ у ВВП країни до 10%. Водночас, і надалі зберігається диспропорційність державного замовлення на популярні та необхідні для розвитку української економіки професії. Тому досягти очікуваного подвійного зростання ІТ-сектора без зміни державної освітньої політики та ґрунтовних інвестицій в ІТ-освіту неможливо [4]. З огляду на це, майбутніх фахівців у всіх закладах освіти без винятку потрібно серйозно готувати до життя і праці в умовах цифрової економіки як освічених членів цифрового суспільства і потенційних фахівців вітчизняної ІТ-галузі. Це значно підвищить їх мобільність на ринку праці, сприятиме зменшенню рівня безробіття та підвищенню ефективності вітчизняної ІТ-сфери, що визнається експертами ключовою у процесі розвитку людського капіталу та української економіки.

Таким чином, український ринок праці має дві основні тенденції: з одного боку, гострий дефіцит фахівців для ІТ-галузі, а з іншого, – великий відсоток безробітних спеціалістів із вищою освітою. Серед причин цього дисбалансу – низька ефективність профорієнтаційної діяльності у загальноосвітніх школах, неконтрольоване зростання університетської мережі і перенасичення ринку незатребуваними фахівцями, неефективні освітні програми та незадовільний стан соціогуманітарної освіти у закладах фахової передвищої і вищої освіти, що не дає змоги виховати в молоді якості, необхідні для мобільності на ринках праці цифрової ери. Вирішення даних проблеми є неодмінною умовою подолання проблеми кадрового голоду у вітчизняній ІТ-галузі, зниження рівня безробіття на українському ринку праці та підвищення індексу розвитку людського капіталу.

Список літератури:

1. Базове моніторингове дослідження щодо професійної орієнтації учнів у закладах ЗСО: інформаційні матеріали [Електронний ресурс] // Міністерство освіти і науки України. Інститут освітньої аналітики : [сайт]. [2020]. URL: https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2020/12/Zvit_Proforientatsiya_2020_sajt.pdf (дата звернення 31.07.21).
2. Вітчизняний ІТ-сектор зіткнувся з гострою нестачею фахівців, що призвело до небувалого зростання зарплат у цій сфері та виснажливого полювання за досвідченими кадрами [Електронний ресурс] // НВ.Бізнес : [сайт]. [2021]. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/tech/it-robota-ye-lyudey-nevistachaye-skilki-budut-rosti-zarplati-v-ukrajini-eksperti-50172994.html> (дата звернення 31.07.21).
3. Довгань Л.Є., Малик І.П. Тенденції та проблеми розвитку сфери інформаційних технологій в Україні: кадрові аспекти // Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». – 2017. – № 14. URL: file:///C:/Users/Deluxe/Downloads/TENDENCIJA_PROBLEMI_ROZVITKU_SFERI_INFORMACIJNIH.pdf
4. Сахно Г. Чому ІТ-сектор не зростає вдвічі без зміни освітньої політики [Електронний ресурс] // Центр економічної стратегії : [сайт]. [2021]. URL: <https://ces.org.ua/why-it-is-not-growing-without-education/> (дата звернення 02.08.21).
5. Ситуація на ринку праці та діяльність Державної служби зайнятості у січні-червні 2021 року [Електронний ресурс] // Державна служба зайнятості : [сайт]. [2021]. URL: file:///C:/Users/Deluxe/Downloads/06_sytuaciya_na_r_p_ta_diyalnist_dsz.pdf (дата звернення 31.07.21).
6. Цифра дня [Електронний ресурс] // Open Data in Ukrainian NOW : [сайт]. [2021]. URL: <https://www.facebook.com/Opendatabot/posts/1152670585145122> (дата звернення 31.07.21).